

PISM | POLSKI INSTYTUT SPRAW MIĘDZYNARODOWYCH
THE POLISH INSTITUTE OF INTERNATIONAL AFFAIRS

BIULETYN

Nr 184 (1932), 23 grudnia 2019 © PISM

Redakcja: Sławomir Dębski • Patrycja Sasnal • Rafał Tarnogórski
Katarzyna Staniewska (sekretarz redakcji)
Sebastian Płóciennik • Justyna Szczudlik • Daniel Szeligowski • Jolanta Szymańska
Marcin Terlikowski • Karol Wasilewski • Szymon Zaręba • Tomasz Żornaczuk

Otwarcie niemieckiego rynku pracy na pracowników spoza UE – konsekwencje dla Polski

Katarzyna Michalska

W marcu 2020 r. w Niemczech wejdzie w życie ustawa o imigracji wykwalifikowanej, skierowana do pracowników spoza państw UE. Polscy pracodawcy obawiają się, że lepsze warunki zatrudnienia zachęcą do wyjazdu z Polski ukraińskich migrantów zarobkowych. Jednak tylko niewielka część z nich będzie spełniać kryteria przewidziane w niemieckich przepisach. Jeśli dodatkowo w Polsce zostanie uchwalona ustawa o rynku pracy, która powinna usprawnić procedury zatrudniania cudzoziemców, w najbliższych latach nie dojdzie do masowej emigracji Ukraińców do Niemiec.

Zmiana polityki imigracyjnej Niemiec wobec osób spoza UE. Niemiecki parlament uchwalił 7 czerwca br. ustawę o imigracji pracowników wykwalifikowanych spoza UE, która wejdzie w życie 1 marca 2020 r. Przyjęcie ustawy wiąże się z dużym zapotrzebowaniem na wyspecjalizowaną kadrę, spowodowanym starzeniem się społeczeństwa i niedoborem ludności w wieku produkcyjnym. Nowe przepisy ułatwią dostęp do rynku pracy cudzoziemcom, którzy będą mogli podjąć zatrudnienie w każdym zawodzie, a nie jak dotąd w wybranych sektorach, i bez konieczności wcześniejszego sprawdzenia dostępności lokalnej siły roboczej przez pracodawcę. Poszukiwani są przede wszystkim lekarze, fizjoterapeuci, pielęgniarki, eksperci w dziedzinie lotnictwa czy technologii energetycznej, inżynierowie, specjaliści IT i z branży budowlanej. Warunkiem zatrudnienia ma być znajomość języka niemieckiego na poziomie B2 i posiadanie kwalifikacji zawodowych uznanych w Niemczech (specjaliści IT będą zwolnieni z tego obowiązku). Osoby przyjeżdżające bez podpisanego wcześniej kontraktu będą musiały wykazać, że posiadają środki finansowe zapewniające utrzymanie na okres 6 miesięcy poszukiwania pracy.

Niemieckie firmy mają trudności z obsadzeniem stanowisk wykwalifikowanymi pracownikami. Stale rosnącego zapotrzebowania na osoby do pracy nie pokryły napływ uchodźców w latach 2015–2018, ułatwione w 2016 r. procedury zatrudnienia dla migrantów z Bałkanów ani migracje zarobkowe z innych państw UE (zwłaszcza z Europy Środkowej i Wschodniej oraz Południowej). W 2018 r. nieobsadzonych pozostawało 1,2 mln miejsc pracy. Dodatkowo badania przeprowadzone przez niemiecką Fundację Bertelsmann w 2018 r. wskazują, że liczba specjalistów imigrujących z innych państw UE będzie się zmniejszać. Powodem są problemy demograficzne i ekonomiczne, których doświadczają również pozostałe państwa UE.

Uwarunkowania i struktura imigracji ukraińskiej do Polski. Ułatwione procedury zatrudnienia dla wykwalifikowanych cudzoziemców i wyższe zarobki od proponowanych w Polsce budzą obawy części polskich przedsiębiorców, że licznie zatrudniani przez nich pracownicy ukraińscy mogą podjąć pracę w Niemczech.

Imigracja obywateli Ukrainy do Polski trwa od 2014 r. W kraju może przebywać ok. 1,3 mln Ukraińców (dla porównania w Niemczech jest ich ok. 250 tys.). Dane są nieprecyzyjne, co wynika z cyrkulacyjnego charakteru migracji i form zatrudnienia. Przyjazd do Polski Ukraińcy motywują niskimi

zarobkami w kraju, spadkiem poziomu życia oraz sytuacją bezpieczeństwa wynikającą z aneksji Krymu i trwającego nieprzerwanie konfliktu na wschodzie kraju. Ponadto bliskość geograficzna umożliwia im regularne podróże do domu i utrzymywanie stałego kontaktu z rodziną. Język zbliżony do polskiego i podobieństwa kulturowe ułatwiają codzienną komunikację i umożliwiają zatrudnienie. Istniejąca w Polsce od wielu lat diaspora ukraińska jest czynnikiem przyciągającym kolejne pokolenia mogące liczyć na jej wsparcie.

Ukraińcy imigrują przeważnie w celach zarobkowych, choć część przyjeżdża również po to, by dołączyć do rodziny lub podjąć studia. Niewielu z nich (w 2018 r. zaledwie 466 osób), głównie z obwodu donieckiego i ługańskiego, ubiega się o udzielenie ochrony międzynarodowej. W Polsce pracują najczęściej jako robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy, operatorzy lub monterzy maszyn i urządzeń, pracownicy biurowi, sprzedawcy i w innych usługach. Wykonują tzw. prace proste, niewymagające wysokich kwalifikacji. Zatrudniani są przeważnie na podstawie oświadczenia o powierzeniu wykonywania pracy lub na podstawie pozwolenia o pracę. Uzyskanie oświadczenia jest prostsze i szybsze (trwa kilka dni) niż procedura ubiegania się o zezwolenie (kilka miesięcy), dlatego większość pracodawców korzysta z tej możliwości. Obecna ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy umożliwia zatrudnienie na podstawie oświadczenia na okres 6 miesięcy, a na podstawie zezwolenia – do 3 lat. Projekt nowej ustawy o rynku pracy przewiduje wydłużenie okresu ważności oświadczenia do 12 miesięcy (takie rozwiązanie przyjęły już dwa inne państwa konkurujące z Polską o pracowników ukraińskich – Czechy i Słowacja). Zakłada też możliwość złożenia wniosku w formie elektronicznej. Wciąż trwają jednak nad nią prace i nie wiadomo, kiedy zostanie uchwalona.

Skutki zmian niemieckiej polityki imigracyjnej dla Polski. Atrakcyjność niemieckiego rynku pracy dla Ukraińców wynika przede wszystkim z wysokich zarobków, które przewyższają te proponowane przez polskich pracodawców. Badania Polsko-Ukraińskiej Izby Gospodarczej wykazują, że aż 70% badanych za główną zaletę pracy w Niemczech uważa właśnie wysokie dochody. Jednocześnie 70% ukraińskich migrantów zarobkowych pozytywnie ocenia zatrudnienie w Polsce i aż 60% deklaruje chęć dalszej pracy.

Mimo planowanych ułatwień w dostępie do rynku pracy udowodnienie kwalifikacji i wykazanie odpowiedniego stopnia znajomości języka niemieckiego może stanowić barierę, której wielu cudzoziemców nie będzie w stanie przekroczyć. Sondaże EWL S.A. i Studium Europy Wschodniej Uniwersytetu Warszawskiego wskazują, że co trzeci Ukrainiec mieszkający w Polsce rozważa migrację do Niemiec. Jednak aż 70% respondentów deklaruje nieznaną znajomość języka niemieckiego, który jest i po zmianach ustawodawstwa pozostanie podstawowym warunkiem zatrudnienia w tym kraju. Znajomość tego języka jest niezbędna przy ocenie kwalifikacji pracownika zainteresowanego wyjazdem do Niemiec, której dokonują zagraniczne przedstawicielstwa RFN. Oficjalne uznanie kwalifikacji jest dokonywane dopiero po przybyciu. Polski rynek pracy w przeciwieństwie do niemieckiego nie stawia przeciętnemu pracownikowi z Ukrainy podobnych wymagań. W cytowanych badaniach ponad 40% respondentów oświadczyło, że brak znajomości języka polskiego nie przeszkadza im w wykonywaniu zawodu. Dlatego większość mieszkających i zarabiających w Polsce Ukraińców nie podejmuje się wyjazdu do Niemiec. Do Polski nadal będą przyjeżdżać głównie do prac niewymagających udowodnienia kwalifikacji i znajomości języka polskiego.

Niemiecki rynek pracy może natomiast okazać się atrakcyjny dla młodych Ukraińców, którzy ukończyli studia i zdobyli w Polsce doświadczenie zawodowe. Kilkuletni pobyt pozwolił im zapoznać się ze standardami polskiego rynku pracy, które są zbliżone do zachodnich, oraz przewyciężyć trudności integracyjne. Prawdopodobnie będzie to jednak niewielka grupa. Wynika to z faktu, że wg badań EWL i Studium Europy Wschodniej wszystkie kryteria określone w nowej niemieckiej ustawie spełnia zaledwie 2,6% ukraińskich pracowników zatrudnionych w Polsce (nie tylko młodych).

Wnioski. Zmiana niemieckiego prawa imigracyjnego nie powinna wpłynąć w najbliższych latach na strukturę polskiego rynku pracy. Niewielu spośród ukraińskich pracowników będzie mogło udowodnić swoje kwalifikacje wg niemieckich standardów, a tylko nieliczni znają język niemiecki.

W przeciwieństwie do niemieckich polskie wymogi zatrudnienia pozostają dla Ukraińców bardziej przystępne. Dlatego Ukraińcy wciąż będą przyjeżdżać do Polski, a jej atrakcyjność może się zwiększyć w wyniku uchwalenia nowej ustawy o rynku pracy, która powinna usprawnić procedury zatrudniania cudzoziemców. Wydłużenie okresu wykonywania pracy na podstawie oświadczenia i stworzenie możliwości występowania o nie drogą elektroniczną ograniczy formalności związane z legalizacją pracy i da więcej czasu na przedłużenie prawa do pracy.